

OPASKA!

- Ovi materijali namijenjeni su isključivo studenticama/studentima koji su upisali predmet “Računala i procesi” na FER-u u šk. g. 2002/2003.
- Za svako drugo korištenje potrebna je pismena suglasnost autora!
- Materijali služe kao pomoć u praćenju predavanja, a ne kao njihova zamjena te se ne mogu tumačiti izvan konteksta predavanja!

M. Žagar, 2002-10-01

ጠቅናሃ ማህግብር

የጠቅናሃ ማህግብር ወ ጠቅናሃ ማህግብር

ፋይናንስ ለማህግብር ለማህግብር ለማህግብር ለማህግብር

(ፋይናንስ)

ፋይናንስ ለማህግብር

ፋይናንስ

ፋይናንስ ለማህግብር

Mario Žagar

Sveučilište u Zagrebu

**Fakultet elektrotehnike i računarstva
(FER)**

RAČUNALA I PROCESI

2. Računalo u procesu

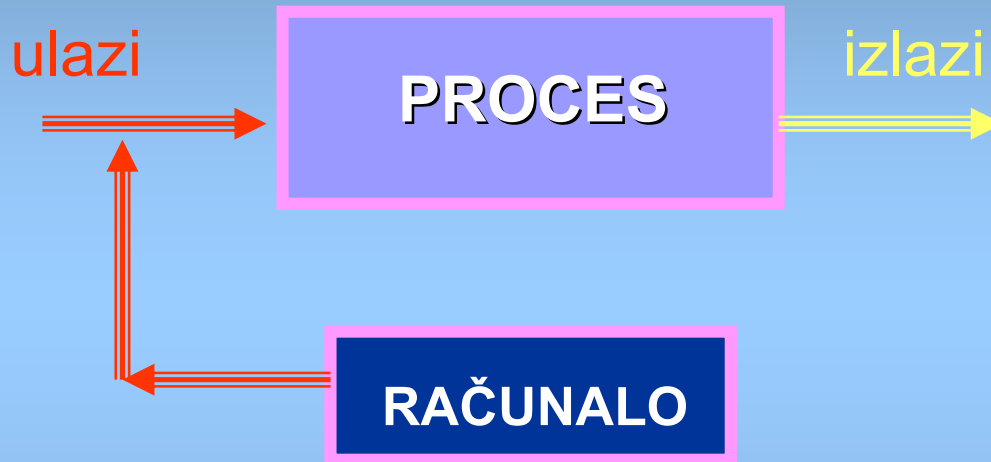
Računalo u procesu (I):

praćenje (nadzor)

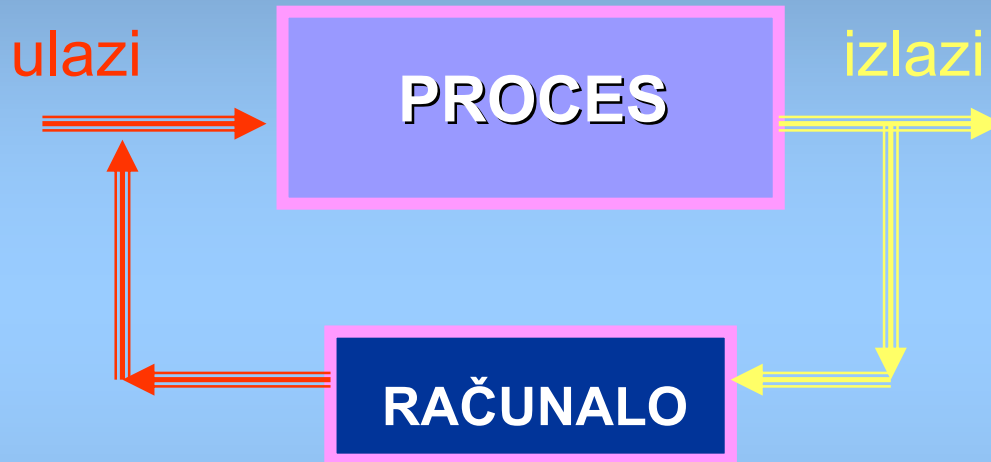
Računalo u procesu (II):

upravljanje u otvorenom krugu

Računalo u procesu (III):

povratna veza,
upravljanje u zatvorenom krugu

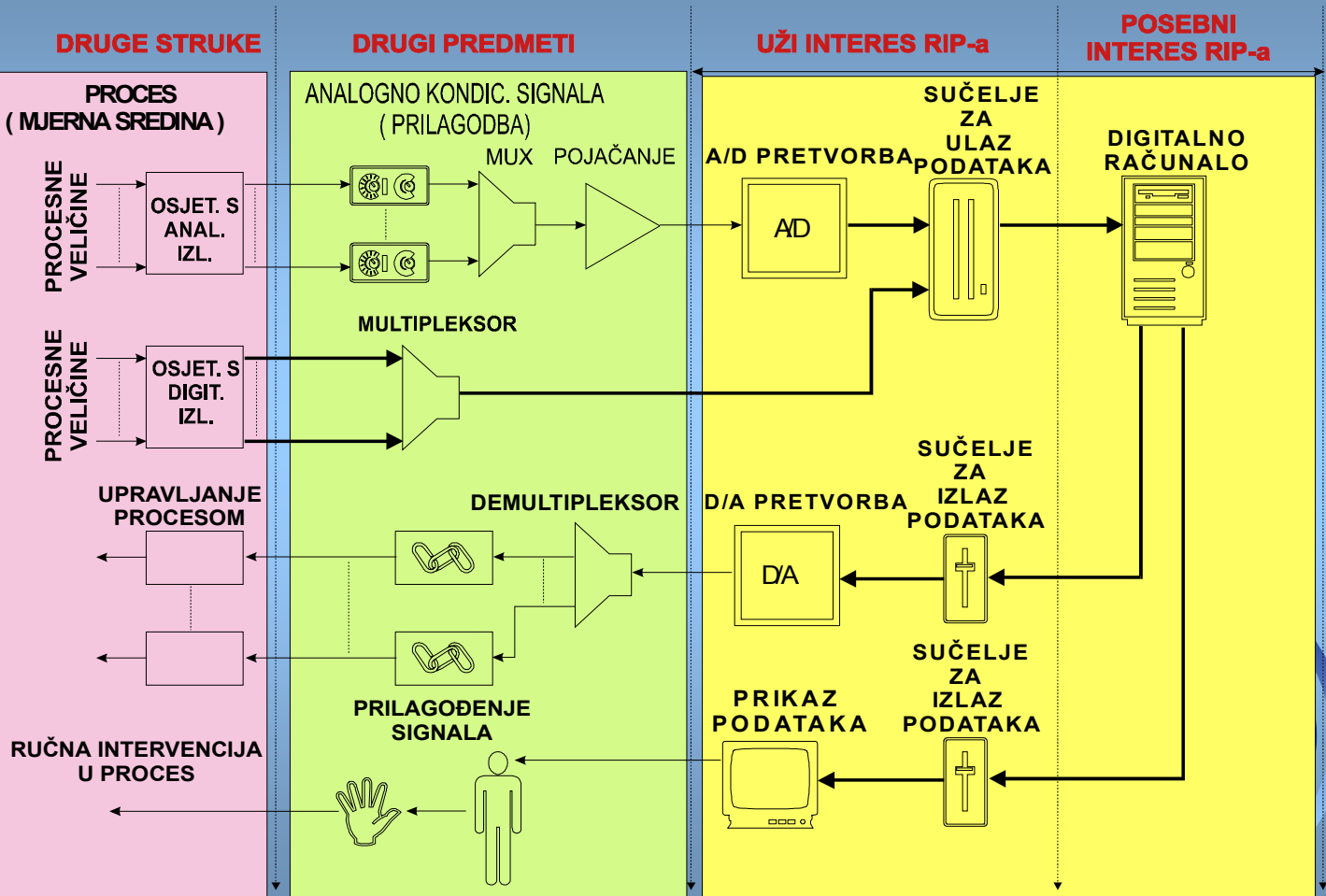

Računalo u procesu (V):-)

- ➡ Primjer Mesade
- ➡ +40, pustinja, sunce
- ➡ proces američki turist
- ➡ zatvorena petlja (kapa, ventilator, solarne ćelije, dobra zarada :-))

Računalo u procesu (IV):

Prikupljanje informacija

- mjerjenja
- informacije unutar sustava
  - osjetila (npr. brzina vjetra)
  - neposredno
- informacije iz okoline sustava
  - posredno preko osjetila (npr. val i giro-kompas na brodu)

Osjetila

☞ svaki parametar posebna vrsta osjetila
(više od 900 različitih vrsta)

- za temperaturu (termopar), vlagu (bole kosti :-), pritisak, napon, potres,...
- čistoća vode (pijavice)
- pijanstvo (boja)
- za zračenje (G.M. brojači)
- azimut, visina, brzina (radar)
- za svjetlo, mine (primjeri)
- za miris !!

Osjetila - osjetila mina

SUSTAV ZA OTKRIVANJE UKOPANIH MINA

Osjetila - primjer svjetlomjer

☞ ima li dovoljno sunca?

Visoke tehnologije

- visoke tehnologije su one koje u konačnom proizvodu uključuju veliko učešće visoko kvalificiranog rada i organiziranosti!
- Računala I Procesi (RIP) i visoke tehnologije
- primjer automobilske gume
- primjer elektroničkog nosa

“Pametna” automobilska guma

☞ suprotni zahtjevi

– prionljivost, nosivost, elastičnost,
otpornost, mali otpor kotrljanju, cijena

☞ ABS, ASR, ESP ispravljaju manjkavosti guma

☞ rješenje - u bokove guma ugraditi elektroniku za prikupljanje i prijenos informacija o deformaciji gume (Continental)

Uzdužne sile u gumi

Bočne sile u gumi

Elektronika u gumi

magnetski
segmenti

osjetnici,
prijenos energije,
prijenos signala

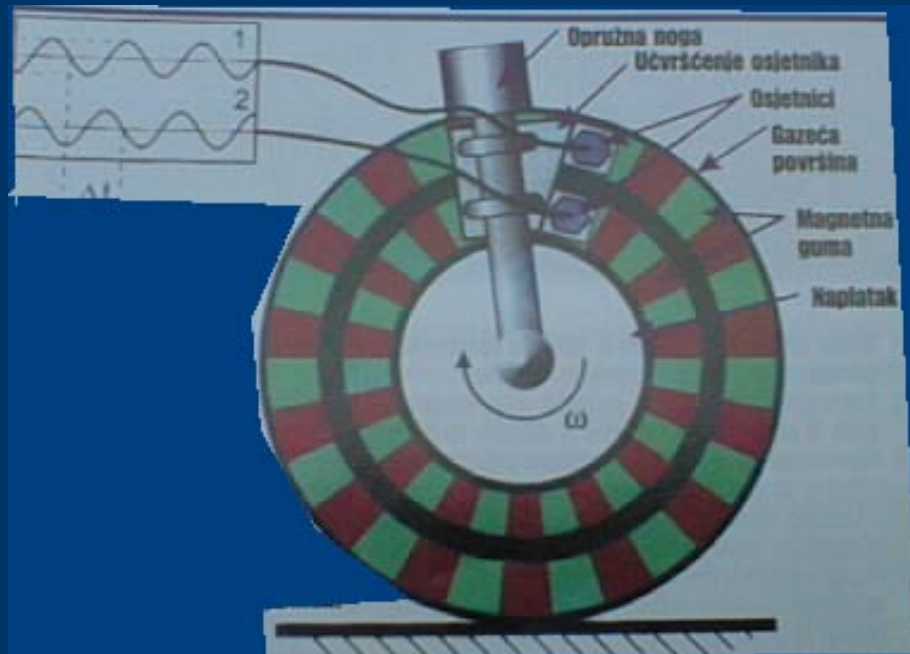

Izvedba osjetnika

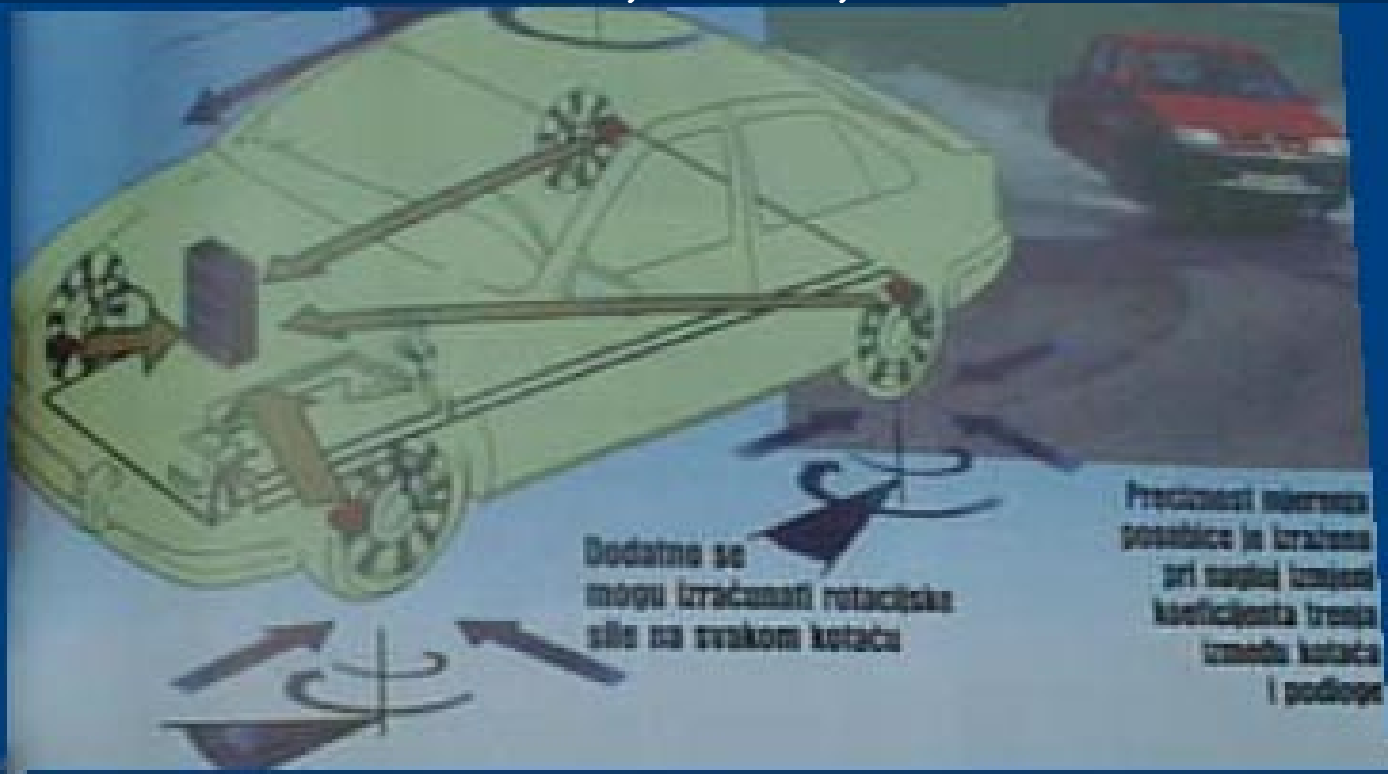
magnetski
segmenti s
naizmenice
poredanim
polovima

Vremenski fazni pomak ovisan o magnetskim signalima

Temeljem dobivenih informacija, računalo optimira djelovanje ABS, ASR, ESP,...

Autoguma, akumulator,...

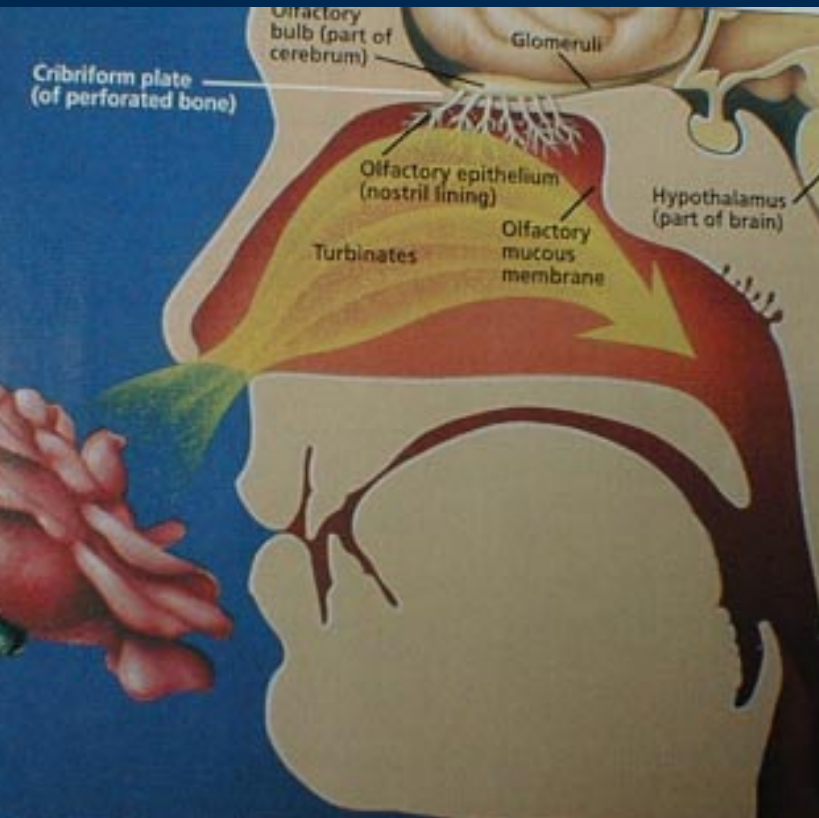
- cijeli sustav pomoću upravljačkog računala bitno pridonosi povećanju sigurnosti (trenutno visoka cijena - 1000 ECU+ 50% povećanje cijene gume)
- “crna kutija”, odspajanje akumulatora u trenutku sudara, odvojeni akumulatori,
- glazbeni sustav - koncertna dvorana..

Osjetila - primjer E-nose (I)

- izvor “The HOW and WHY of Electronic Noses”, IEEE Spectrum, September 1998, (22-38)
- predpovijest do 1980. g., Univ. of Warwick, UK (promjena vodljivosti polimera)
- danas laboratorijske izvedbe od 20K\$ - 100K\$
- kombinacija kemije, fizike, poluvodičke tehnologije, obrade signala, prepoznavanja uzoraka
- elektroničke oči, uši, NOS
- VOC (eng. Volatile Organic Compound)
  - organski spoj temeljen na ugljiku,
  - u obliku pare na sobnoj temp.,
  - osnovni sastojak mirisa, podražuje osjet njuha kod sisavaca

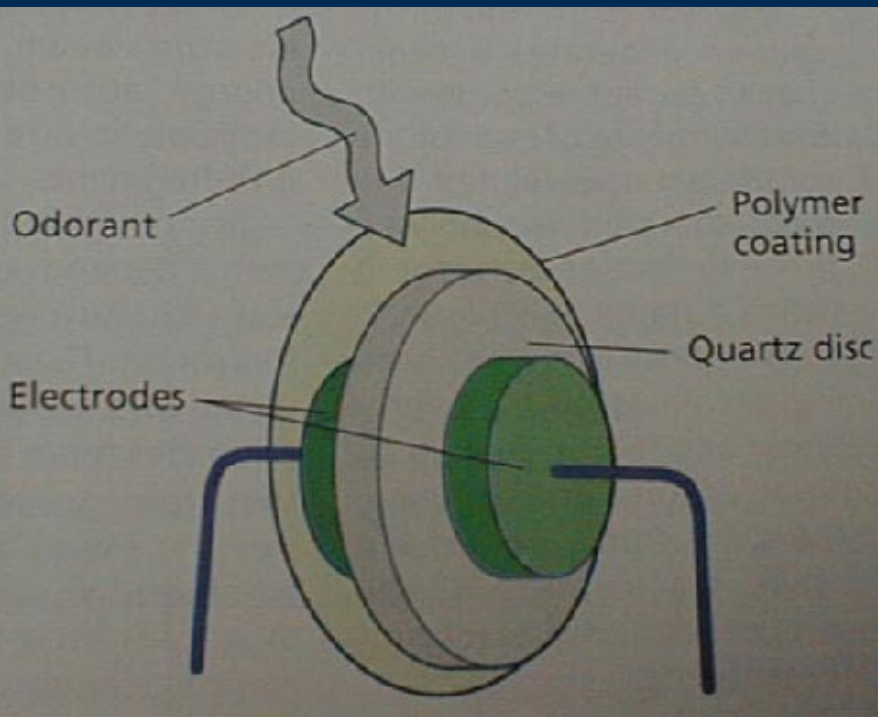

Osjetila - primjer E-nose (II)

- ☞ “šnjofanje”, turbulencija, epitel s organskim pokrovom,
- ☞ temelj ugljik,
- ☞ mol. tež. iznad 300 nemaju miris,
- ☞ dakle ostaje samo 3×10^8 komb.

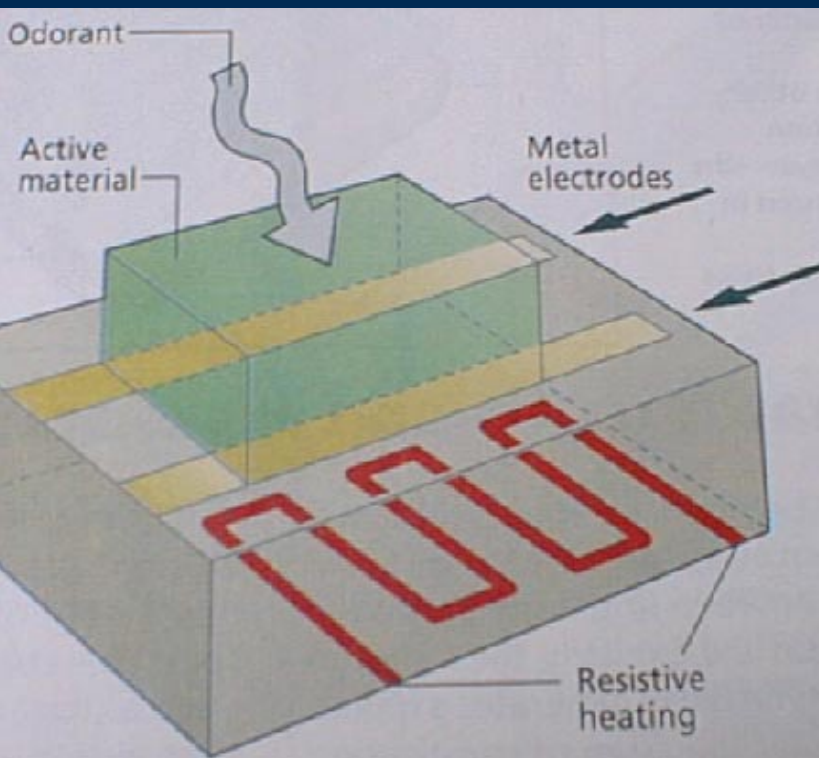
Osjetila - primjer E-nose(III)

- ☞ quartz crystal microbalance (QCM)
- ☞ molekule plina absorbira polimer,
- ☞ veća masa diska, niža rezonantna frekvencija

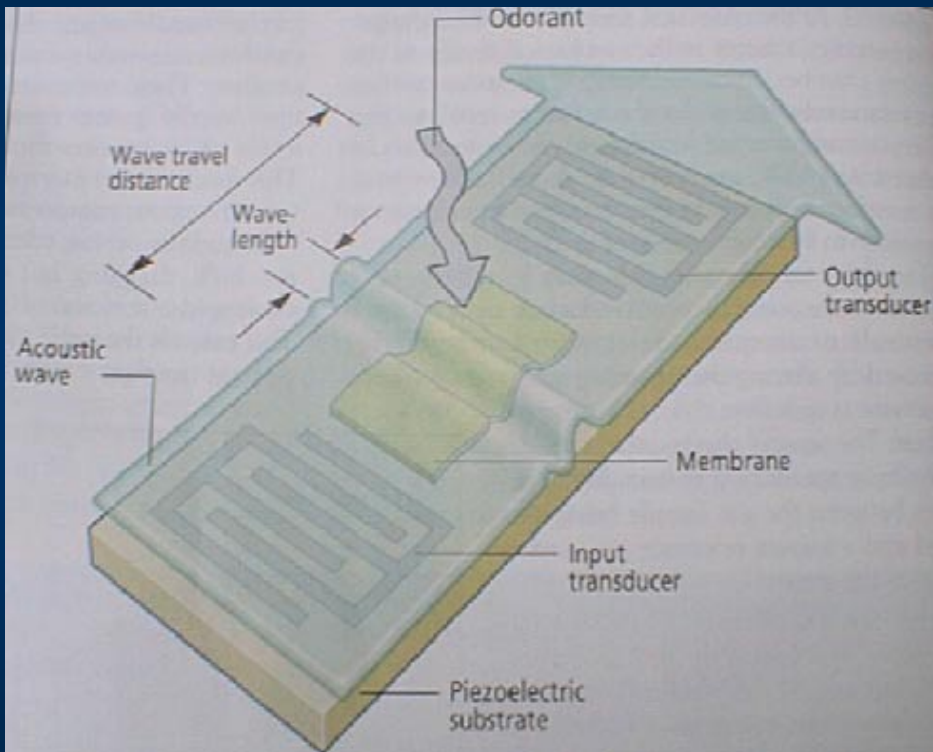

Osjetila - primjer E-nose (IV)

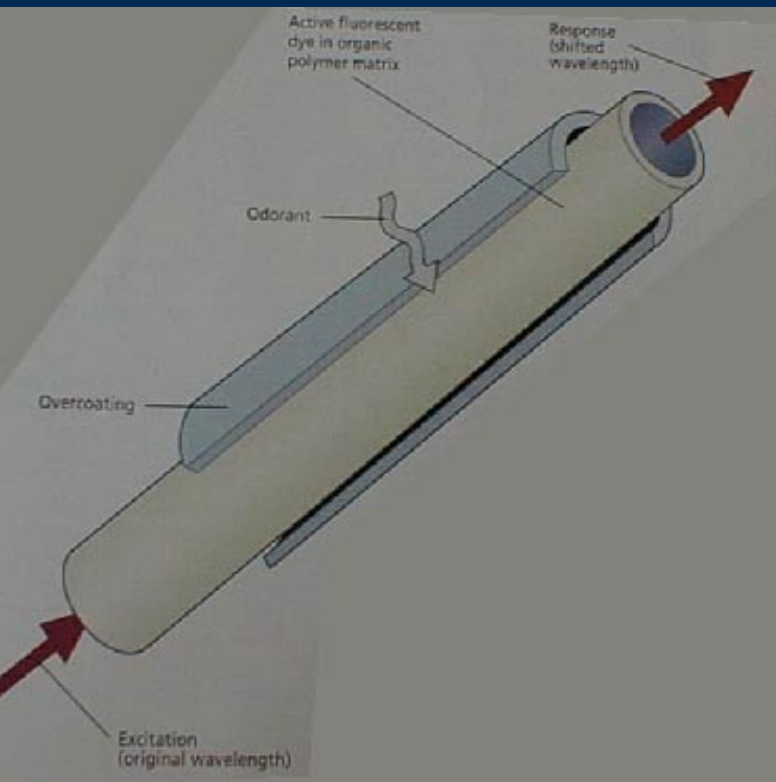
- aktivni materijal je metalni oksid ili vodljivi polimer
- grijači za metalni oksid
- VOC djeluje na vodljivost
- otpor Wheatstoneovim mostom

Osjetila - primjer E-nose (V)

- ☞ zvučni val putuje površinom substrata
- ☞ pomak faze ovisi o količini molekula absorbiranih u polimeru (aktivna membrana)

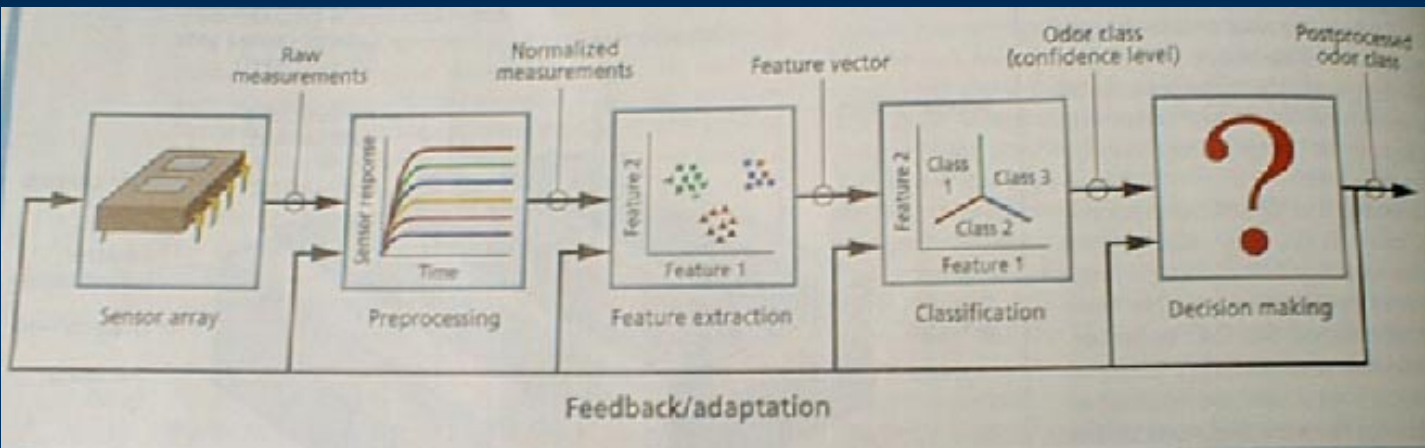
Osjetila - primjer E-nose (VI)

- ➡ molekule VOC-a djeluju na polaritet svjetlosnog impulsa koji putuje kroz optičko vlakno
- ➡ rezultat je pomak fluorescentnog spektra

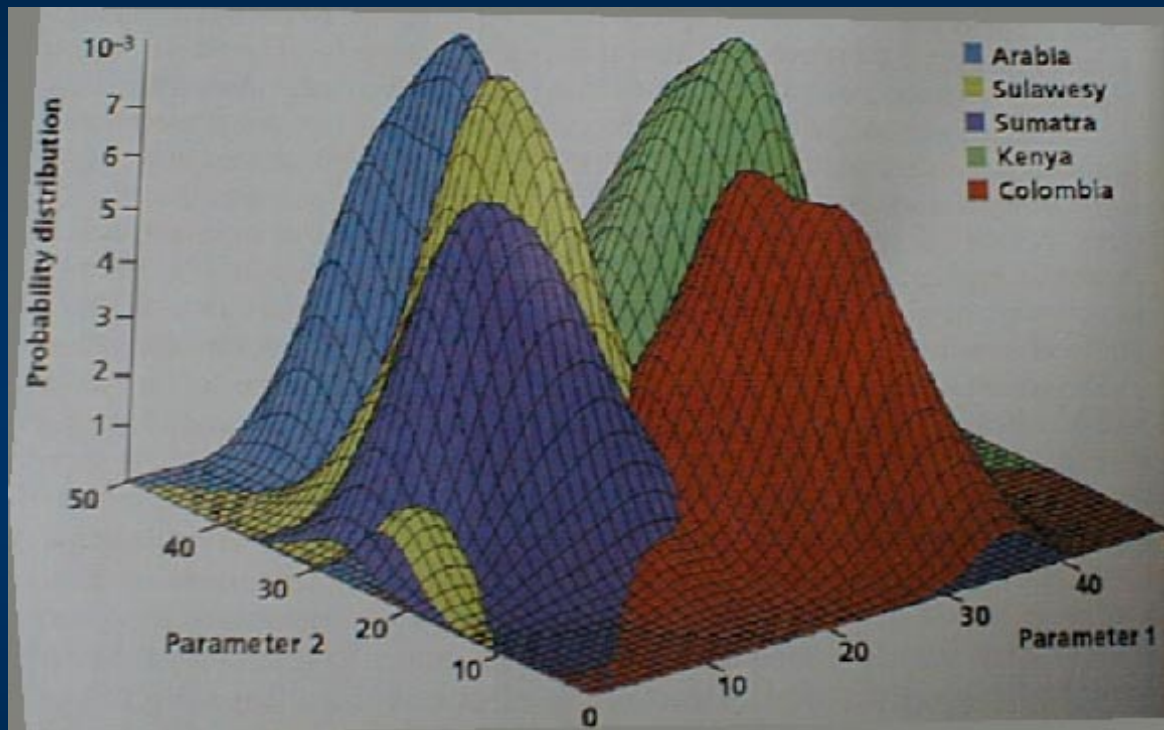

Osjetila - primjer E-nose (VII)

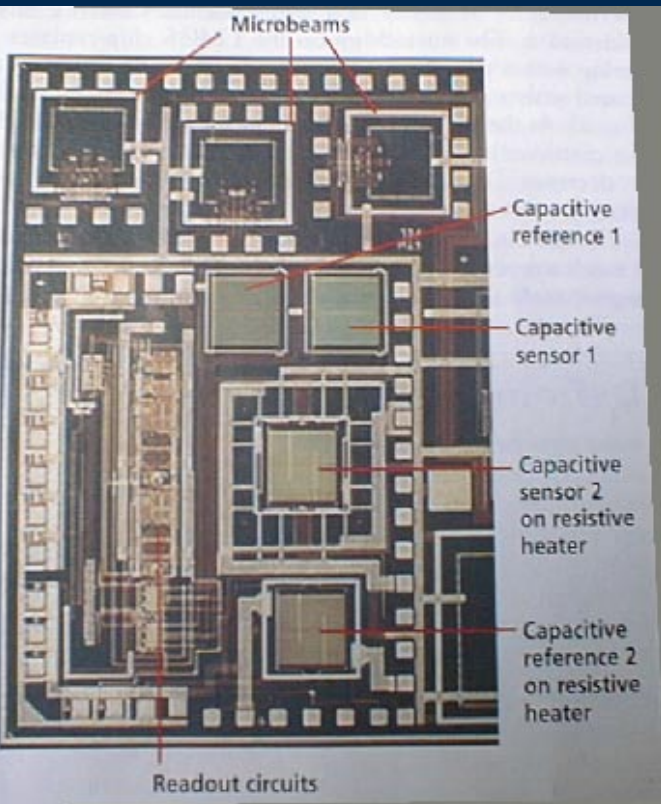
osjetila, predproces., izdvajanje, klasifikacija, odlučivanje

Osjetila - primjer E-nose (VIII)

Univ. of N. Carolina, razlikovanje kave osjetilima temeljenim na metalnom oksidu

Osjetila - primjer E-nose (IX)

- ➡ ETH Zurich
- ➡ eksperimentalni IC
- ➡ osjetila sloj polimera za absorpciju plinova (VOC)
- ➡ 3x microbeams
- ➡ 2x 1.6 pF
- ➡ 2x 1.6 pF referentno

Osjetila

☞ izlazi:

- analogni
- digitalni (binarna riječ)
- specijalni digitalni (jednobitovni)

☞ Analogna priprema signala

- ne smije promijeniti informaciju o mjernom parametru, ali signal mora prirediti za daljnju obradu
- digitalni podatak teško je pokvariti

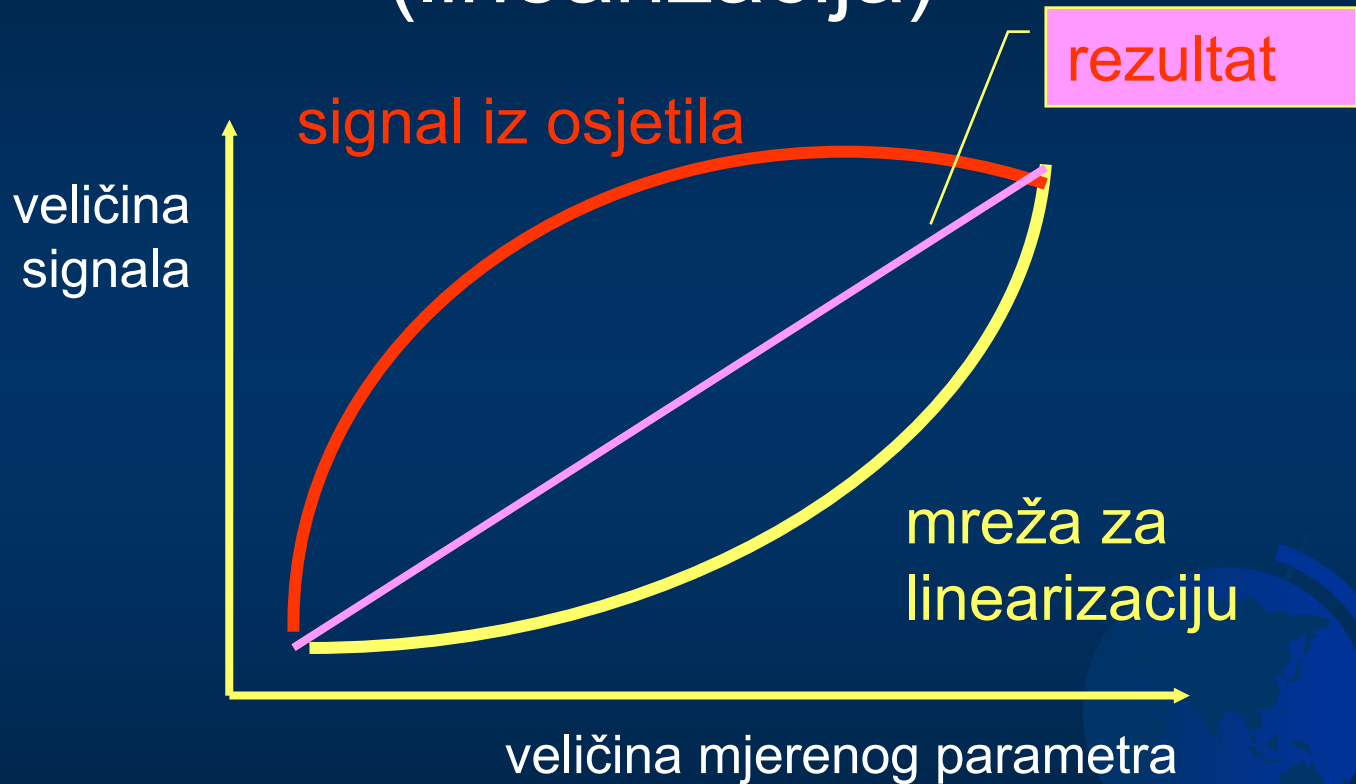
Analogno oblikovanje (kondicioniranje) signala

- oblik električnog signala, priprema za standardizaciju, A/D pretvorbu i unošenje u računalo
- linearizacija
- filtriranje
- standardno područje (1-5V, 1-10V, 4-20mA i sl.
- obrada signala (analogna, digitalna)

Analogno oblikovanje (linearizacija)

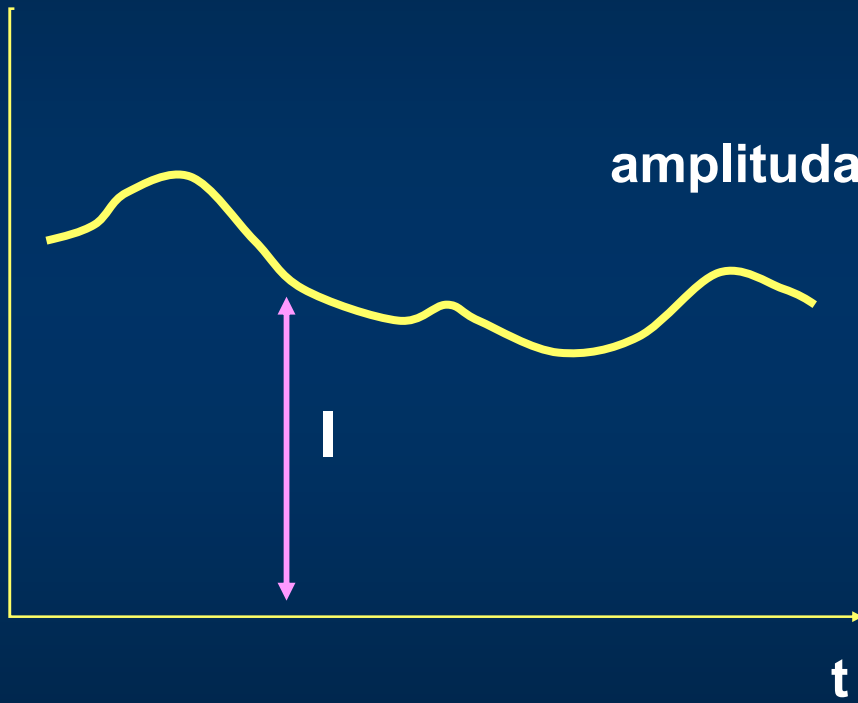

Oblici analogne i digitalne informacije

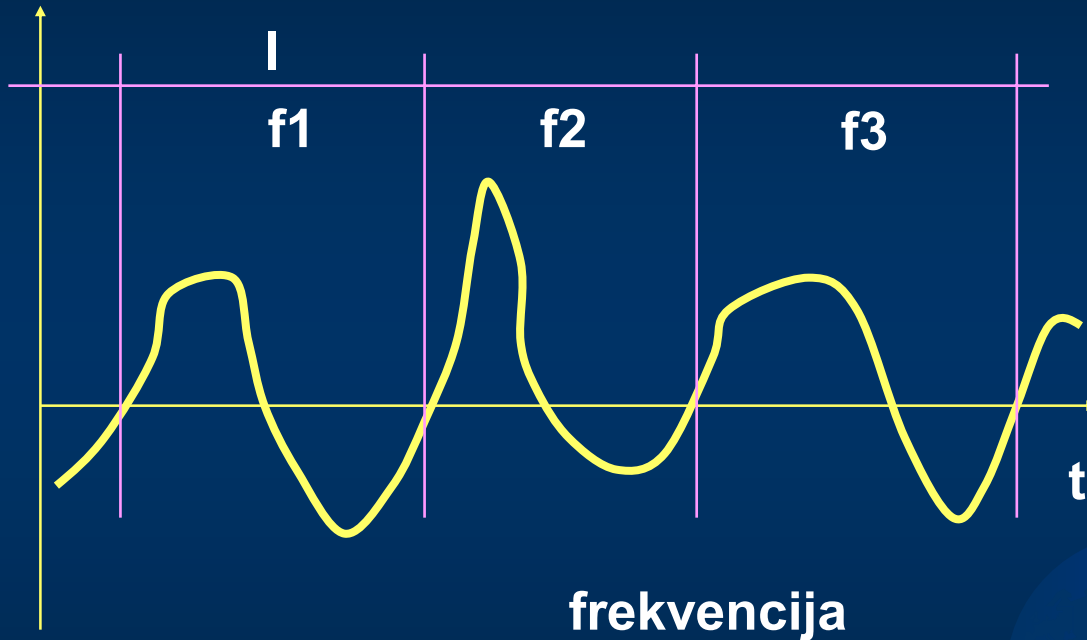
- ➔ napon (struja) amplituda
- ➔ amplituda impulsa
- ➔ frekvencija
- ➔ binarni signal
- ➔ broj impulsa
- ➔ ...

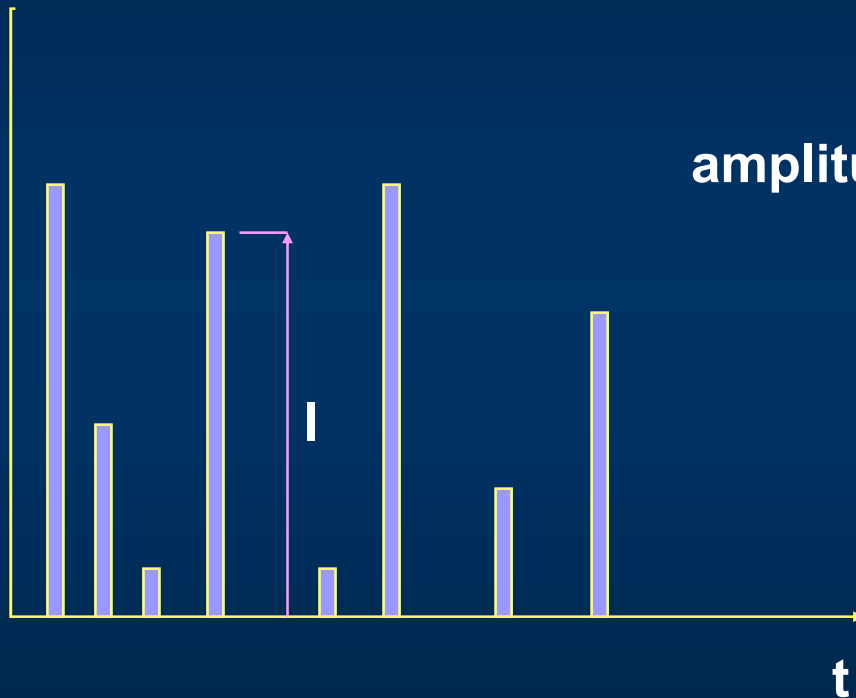
Kontinuirani signal

Frekvencija analognog signala

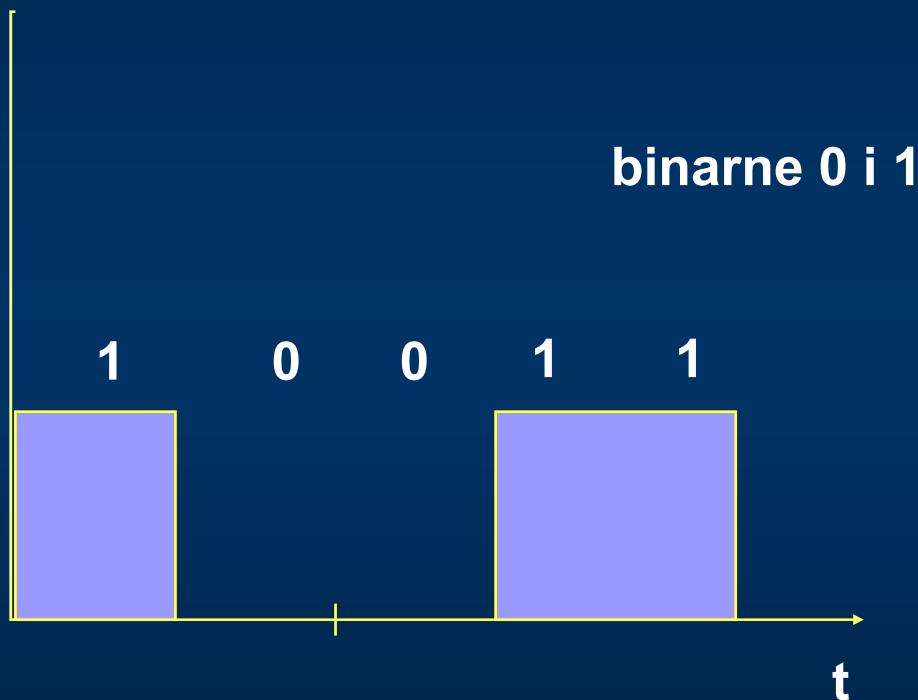
Amplituda pravokutnih (ne nužno) impulsa

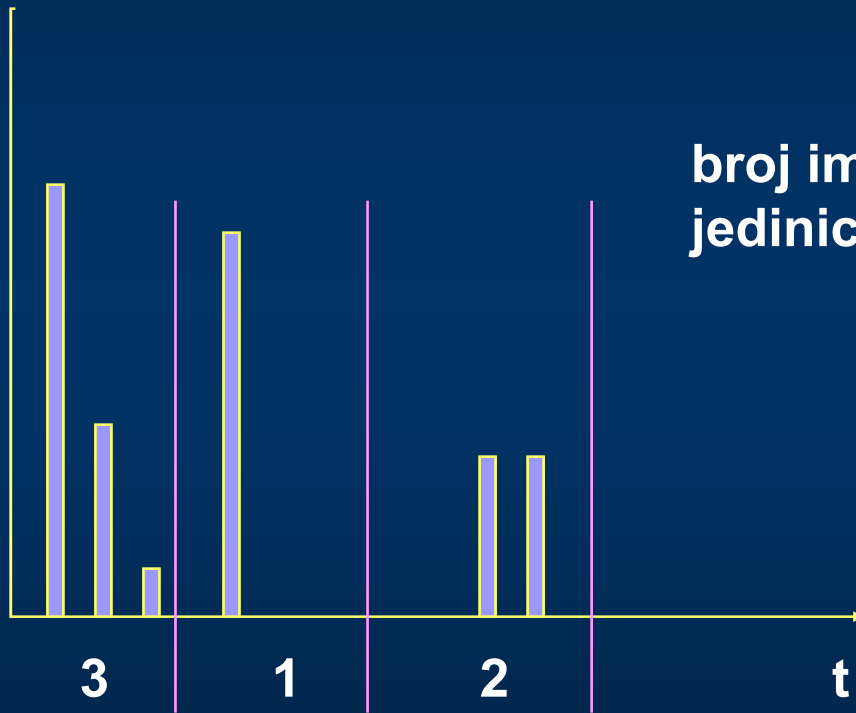
amplituda impulsa

Binarni signal (ima, nema)

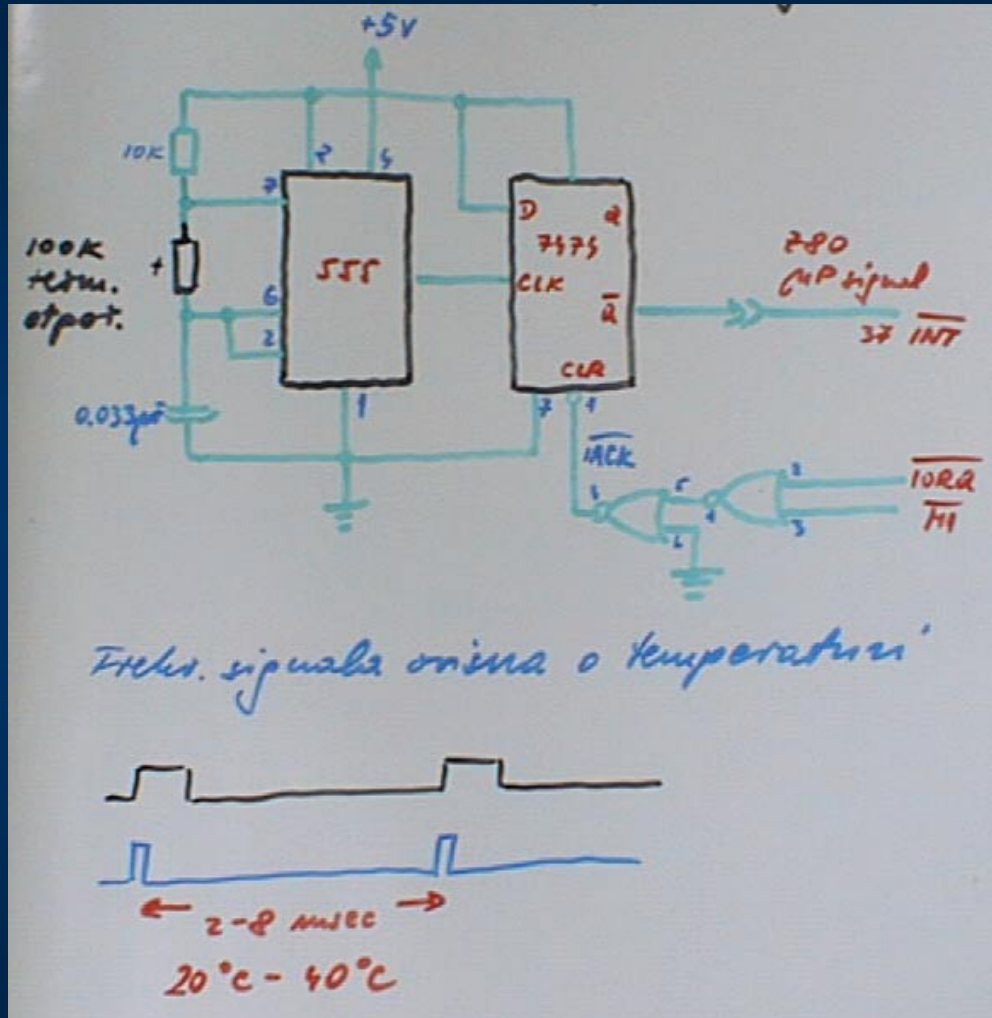
Broj impulsa

broj impulsa u
jedinici vremena

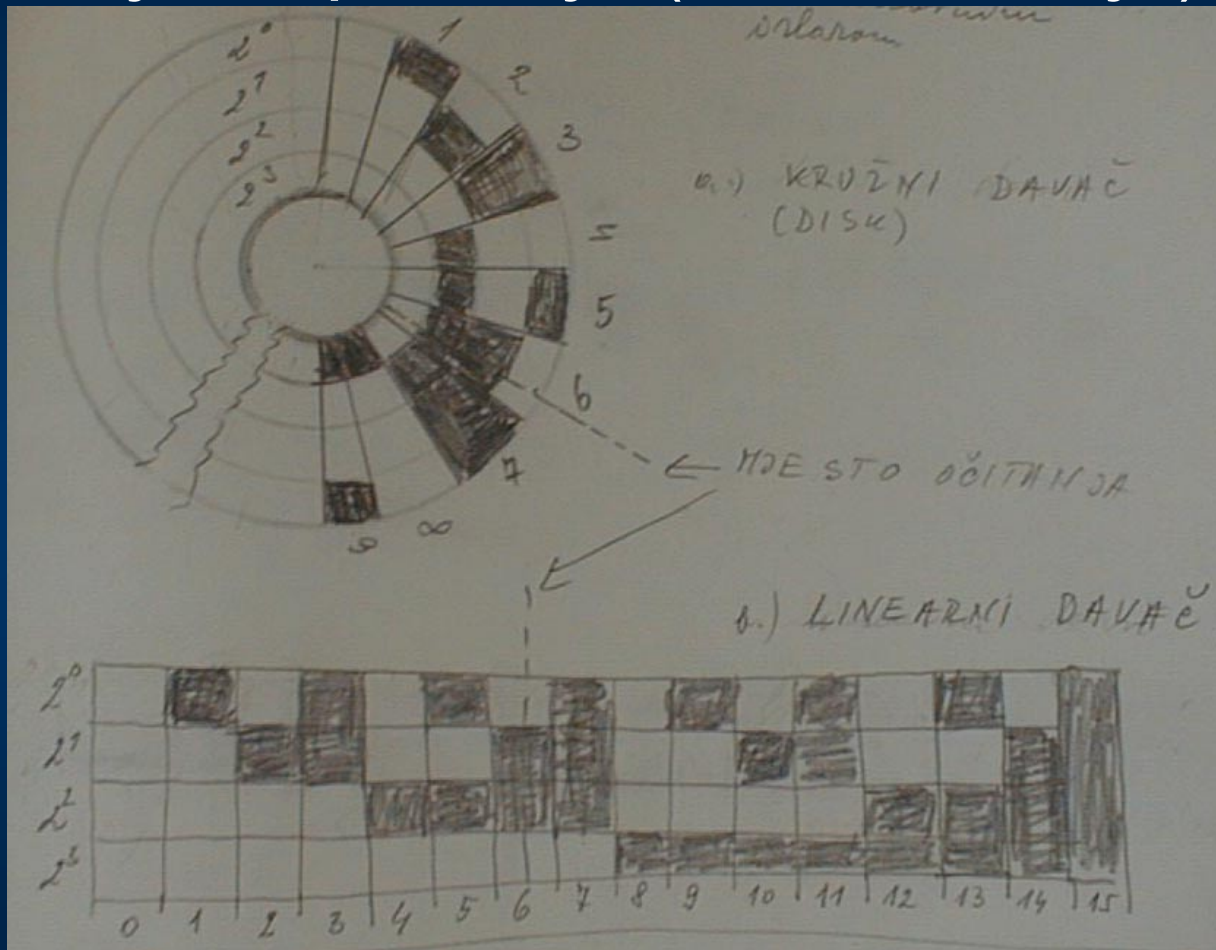

Primjer:
pretvaranje
napona
(temperature)
u
frekvenciju

Osjetilo položaja (bin. kodiranje)

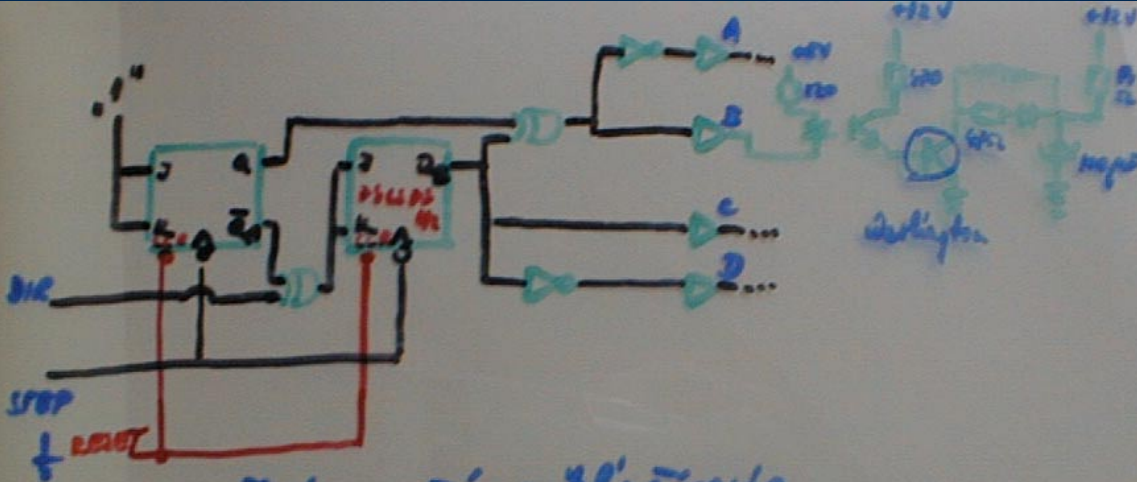

Povezivanje s energetikom (izvršni organi)

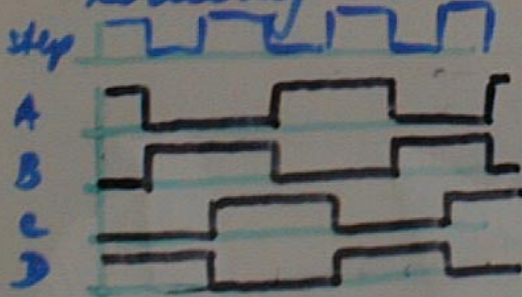
- ➔ pretvaranje logičke informacije u električnu
- ➔ tranzistor
- ➔ opto vezni element
- ➔ tiristor
- ➔ relej

Korační motor

Jeden setin přechůvce
koračiny motoru na 1.4

Analogno - Digitalno

☞ D/A, A/D pretvorba

